

Голас Радзімы

№ 14 (1174)

КРАСАВІК 1971 Г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫНнікамі ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАНИЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ДЭЛЕГАТЫ ХХІV З'ЕЗДУ
КПСС АД БЕЛАРУСІ НА КРАС-
НАЙ ПЛОШЧЫ У МАСКВЕ.

Фота Л. ПАПКОВІЧА
і Л. ЭЙДзіНА.

Форум савецкіх камуністаў

Дні нашага жыцця, як незлічоныя кіламетры вялікага шляху, адзначаны вехамі многіх выдатных падзей. Калі акінуць позіркам мінулыя гады і нават месяцы, то перад вачыма ўзнікне велічная панарама няспыннага развіцця і росквіту сацыялістычнай Радзімы. Мы ўбачым новыя гарады на агромністых прасцягах ад Брэста да Чукоткі, новыя заводы-гіганты ў Беларусі, сотні тысяч новых дамоў на гарадскіх і вясковых вуліцах. Мы нагадаем зорку Венеру і Месяц, якія раскрылі савецкім людзям свае спрадвечныя тайны...

Радасных падзей многа. Такая ўжо асаблівасць нашага жыцця: што ні дзень, то дасягнута штосьці вялікае і небывалае.

Падзея, якая адбываецца ў гэтыя дні ў Маскве, мае асабліва важнае значэнне, бо яна—прадпасылка новага, яшчэ большага росквіту нашай дзяржавы. Да яе звернута ўвага ўсіх савецкіх людзей. Гэта падзея—дваццаць чацвёрты з'езд Камуністычнай партыі Саветаў Саюза.

У Крамлёўскім палацы з'ездаў сабраліся на вышэйшы партыйны форум 4949 дэлегатаў—прадстаўнікі чатырнаццаці мільёнаў камуністаў краіны. Яны вызначаць палітычную лінію і канкрэтную праграму дзеянняў на наступнае пяцігоддзе. Разам з імі ў зале пасяджэнняў знаходзяцца госці—101 дэлегацыя камуністычных, нацыянальна-дэмакратычных і левых сацыялістычных партый з 90 краін свету. Прэсутнасць шматлікіх гасцей—сведчанне вялікага міжнароднага аўтарытэту нашай партыі і яе палітыкі, цікавасці да вопыту камуністычнага будаўніцтва ў СССР.

У першы дзень з'езду дэлегаты заслухалі Справаздачны даклад Цэнтральнага Камітэта КПСС, з якім выступіў Генеральны сакратар ЦК Леанід Брэжнеў. У дакладзе падагулены вынікі дзейнасці партыі за перыяд, што прайшоў пасля папярэдняга з'езду, дадзены ацэнкі міжнароднага і ўнутранага становішча краіны, сацыяльна-палітычнага развіцця савецкага грамадства, вызначана эканамічная палітыка партыі, узняты карэктныя пытанні ўнутрыпартыйнага жыцця.

Даклад выклікаў вялікую цікавасць савецкай і шырокай сусветнай грамадскасці як пастаноўкай найважнейшых унутрыдзяржаўных праблем, так і пытанняў міжнароднага жыцця. Зараз у Беларусі, ва ўсёй краіне няма чалавека, які не спяшаўся б даведацца аб змесце дакладу, знайсці ў ім тое, што датычыць яго асабістага жыцця і жыцця грамадства. І мы знаходзім у ім усё найважнейшае і галоўнае аб павышэнні матэрыяльнага дабрабыту і культурнага ўзроўню

народа, развіцці індустрыі, сельскай гаспадаркі, навукі, умацаванні сацыяльна-палітычных асноў савецкага грамадства.

Па дакладу Генеральнага сакратара ЦК КПСС вядуцца спрэчкі. Дэлегаты выказваюць гарачую падтрымку палітыцы нашай партыі, гавораць аб тым, што зрабілі і робяць працоўныя для пабудовы камуністычнага грамадства, выступаюць з крытычнымі прапановамі, заўвагамі. Сярод выступіўшых—першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі Пётр Машэраў. Уважліва слухалі дэлегаты правовы гасцей, у якіх былі адлюстраваны найважнейшыя праблемы с'ягонняшняга свету і міжнароднага камуністычнага і нацыянальна-вызваленчага руху. Іх выступленні сведчаць аб вялікай згуртаванасці камуністаў усіх кантынентаў, аб вернасці сіл прагрэсу марксісцка-ленінскай ідэалогіі.

З дакладам па праекту Дырэктыў на новую пяцігодку на з'ездзе выступіў Старшыня Савета Міністраў СССР Аляксей Касыгін. У гэтым дакладзе, а таксама ў выступленнях дэлегатаў будзе вызначаны канкрэтны, навукова абгрунтаваны план эканамічнага развіцця краіны на 1971—1975 гады. З'езд выбярэ цэнтральныя органы партыі.

У гэтыя дні працоўныя нашай рэспублікі знаёмяцца з матэрыяламі з'езду і, разам з тым, рапартуюць аб сваіх працоўных перамогах. З Віцебска, Магілёва, Гродна, Мінска, з усіх гарадоў і вёсак ідуць звесткі аб звышпланавай прадукцыі заводаў і фабрык, аб новых дамах і кватэрах, якія здаюць будаўнікі, аб натхнёнай працы калгаснага сялянства.

XXIV з'езд КПСС прыцягнуў увагу ўсяго свету. На яго гістарычнае значэнне ўказваюць газеты сацыялістычных краін, камуністычных і рабочых партый. Шырока каменціруе работу з'езду і буржуазная прэса, асабліва знешнепалітычны раздзел даклада Леаніда Брэжнева, у якім выказаны важныя прапановы па пытаннях умацавання міру і міжнароднай бяспекі.

Такая ўвага зразумелая. З'езд камуністаў Савецкай краіны—падзея, якая акажаўдзеянне не толькі на развіццё савецкага грамадства, але і на ўвесь ход міжнароднага жыцця. Таму што рост магутнасці СССР і дабрабыту нашага народа ў канчатковым выніку ўздзейнічаюць на ўвесь сусветны гістарычны працэс, паскараюць сацыяльнае вызваленне ўсіх прыгнечаных. Так было раней. Так будзе і зараз. І ў гэтым гістарычнае значэнне з'езду савецкіх камуністаў.

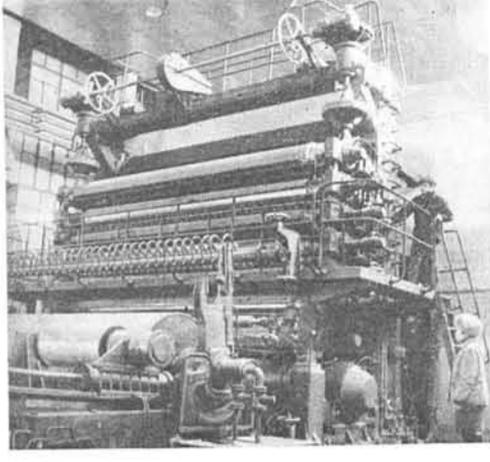
ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Передовая статья номера «ФОРУМ САВЕЦКІХ КАМУНІСТАУ» посвящена работе XXIV съезда КПСС. В Кремлевском дворце съездов собралось 4949 делегатов — представителей 14 миллионов коммунистов страны. Вместе с ними в зале заседаний находится 101 делегация коммунистических, национально-демократических и левых социалистических партий из 90 стран мира.

В первый день работы съезда делегаты заслушали Отчетный доклад Центрального Комитета КПСС, с которым выступил Генеральный секретарь ЦК Леонид Брежнев. Краткое изложение доклада помещено на 3-4 стр. В прениях по докладу Генерального секретаря ЦК КПСС выступили многие делегаты. Среди них — первый секретарь ЦК Компартии Белоруссии Петр Машеров, сокращенную речь которого мы помещаем на 4 стр. («ЭНЕРГИЯ МАЛАДОСЦІ І МУДРАСЦЬ СТАЛАСЦІ»). В своем выступлении он дал оценку деятельности белорусских коммунистов в период между XXIII и XXIV съездами КПСС, коротко остановился на достижениях республики в хозяйственном и культурном строительстве. П. Машеров отметил, что планы партии, изложенные Л. Брежневым в докладе ЦК, открывают новый этап в дальнейшем развитии народного хозяйства республики, и выразил уверенность в их успешном выполнении.

Многие наши соотечественники в Америке хорошо знают Ивана Шаринского, который до 1957 года жил в Канаде. На 5 стр. напечатана его корреспонденция «ПРЫ ЖЫЦЦІ АДНАГО ПАКАЛЕННЯ». В ней автор рассказывает о Белоруссии и ее достижениях, сравнивает прошлое и настоящее нашей республики.

В Гродно, как, пожалуй, ни в одном городе Белоруссии, сохранилось множество памятников архитектуры. Они свидетельствуют о большом мастерстве и тонком художественном вкусе наших предков. В статье «ПАЭМА У КАМЕНИ» (8 стр.) рассказывается об одном таком памятнике — Борисоглебской [Коложской] церкви, построенной в 80-х годах XII столетия.

Цэх зборкі транзістарных прыёмнікаў Мінскага радыёзавода імя 50-годдзя Кампартыі БССР. НА ЗДЫМКУ: брыгадзір А. САЛЦЭ-ВІЧ за рэгуліроўкай транзістара «Акіян». На Светлагорскім цэлюлозна-кардонным камбінаце зманціравана буйнейшая ў рэспубліцы папераробчая машына, якая ў год будзе выпускаць 63 тысячы тон паперы.

ПЕРШЫ З СЯМІ

У Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР завершана работа над першым томам «Зводу помнікаў, гісторыі і культуры Беларусі». Ён прысвечаны Брэсцкай вобласці і адкрываецца нарысам аб легендарнай крэпасці-герою. Намечана выпусціць сем тамоў, якія раскажуць аб усіх абласцях рэспублікі і яе сталіцы — Мінску. Першы том выйдзе сёлета.

МІНСКІЯ БОЦКІ

З канвеера мінскага абутковага вытворчага аб'яднання «Прамень» кожныя суткі сыходзіць 55 тысяч пар мужчынскага, жаночага і дзіцячага абутку. Усеаюзны мастацкі савет зацвердзіў для выпуску ў гэтым годзе звыш 200 новых фасонаў і мадэлей абутку. Упершыню ў аб'яднанні пачалася вытворчасць жаночых элігантных боцікаў розных колераў са штучных скуры з перламутравым эфектам. Першая партыя іх адпраўлена ў магазіны.

КАЛЯРОВЫ ШЫФЕР

Калектыў шыфернага цэха Крычаўскага цэментаво-шыфернага камбіната асабіста выпусціў вагонаў, грузаных гэтым прыгожым дахамым матэрыялам, ужо адпраўлены для новабудуляў рэспублікі.

НОВЫ ЦЭХ САЎГАСА

Чатыры гады назад у саўгасе «Коранскі» Ла-

гойскага раёна пачалі разводзіць норак. Ужо летась зверферма дала саўгасу 519 тысяч рублёў прыбытку.

Ферма расшыраецца. Будуцца халадзільнік на 600 тон, кармакухня і цэх першапачатковай апрацоўкі шкурак.

У дзевятай пяцігодцы звераводы плануюць рэалізаваць не менш чым 45 тысяч шкурак каштоўных звяроў.

НА ВЫСТАУКУ ЗА АКІЯН

Добрая слава ідзе аб майстрах народнай ткацкай творчасці Любаншчыны. Для выяўлення лепшых умельцаў тут праведзена раённая выстаўка. На ёй высокую ацэнку атрымалі два экспанаты з калгаса «Чырвоная змена» — саматканы ручнік калгасніцы Ніны Шапляркі і поцілкі бібліятэкара Вольгі Сушчэні.

Згодна з рашэннем рэспубліканскага журы, гэтыя экспанаты будуць адпраўлены на выстаўку «Творчасць народных умельцаў Беларусі», якая праводзіцца ў ЗША.

БУІНЕЙШЫ У КРАІНЕ

На ўсходзе Оршы пачалося будаўніцтва буйнейшага ў краіне інструментальнага завода. Яго ўзвядзенне прадугледжана праектам Дырэктыў XXIV з'езду КПСС.

Прадпрыемства будзе выпускаць разцы, развёрткі, метчыкі, свердзельны і іншы інструмент для аўтаматычных ліній.

На суседзтву з заводам

на Брэсцкім электралямпавым заводзе ўступіў у строй цэх па вытворчасці электралямпавых колбаў. Раней гэта прадукцыя паступала сюды з іншых прадпрыемстваў краіны. Адзін з участкаў цэха вядзе нарыхтоўку паўфабрыкатаў для ўсіх відаў лампаў, выпускаемых заводам. НА ЗДЫМКУ: кантралёр А. НОВІК правярае якасць паўфабрыкатаў.

вырасце добраўпарадкаваныя рабочыя пасёлкі з прафілакторыям, школай, дзіцячымі камбінатамі, спартыўным комплексам.

ЛЕПШЫЯ ФІЛЬМЫ ПЯЦІГОДКІ

У маскоўскім кінатэатры Дзяржфільмфонда СССР «Ілюзіён» праведзен фестываль фільмаў, створаных на кінастудыях саюзных рэспублік. На фестывалі дэманстраваліся лепшыя фільмы мінулай пяцігодкі, у тым ліку з вялікім поспехам «Іван Макаравіч», «Я — Францыск Скарына» і іншыя стужкі студыі «Беларусьфільм».

Калгас «XXI з'езд КПСС» Мсціслаўскага раёна спецыялізуецца на вытворчасці мяса. У мінулым годзе тут адкормлена звыш пяці тысяч свіней. Для гэтага гаспадарцы на год спатрэбілася больш за тры тысячы тон зерня. Гэту патрэбнасць удалося задаволіць шляхам павышэння ўраджайнасці ўсіх культур, росту валавых збораў збожжавых. Летась хлебавыя вырасталі на 36,4 цэнтнера збожжавых з гектара. На сто гектараў сельгасугоддзя атрымана 205 цэнтнераў мяса і 507,4 цэнтнера малака. Даход калгаса склаў 2 230 тысяч рублёў. Рост грашовых даходаў дазваляе значна абнавіць трактарны парк, выканаць вялікі аб'ём гаспадарчага і культурна-бытавога будаўніцтва.

НА ЗДЫМКУ: свінаферма калгаса.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

Экспанаты з Беларусі

Вялікім поспехам карыстаецца міжгалавіная тэматычная выстаўка «Навука і тэхніка — сельскай гаспадарцы», якая адкрылася на працягу дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве. Яна з'яўляецца своеасаблівым рапартам XXIV з'езду КПСС аб поспехах у развіцці сельскай гаспадаркі, дасягнутых пры дзейснай дапамозе навукі і тэхнікі. Выстаўка дае яркае і нагляднае ўяўленне аб поспехах сельскагаспадарчай вытворчасці, дасягнутых за мінулае пяцігоддзе ва ўсіх саюзных рэспубліках, раскрывае перспектывы яе развіцця ў новай пяцігодцы. Многа тут матэрыялаў і экспанатаў з Беларусі ССР.

На адным са стэндаў ва ўводнай зале прыводзіцца даныя аб тым, што зроблена беларускімі вучонымі для росту сельскагаспадарчай вытворчасці. У выніку навуковых даследаванняў апошніх год рэкамендава-

на для ўкаранення ў сельскую гаспадарку 144 прапановы. Вызначана спецыялізацыя гаспадарак рэспублікі па прыродна-эканамічных зонах. Выведзена і раянавана 65 гатункаў зерневых, зернебабовых, пладовых, ягадных культур і бульбы. Створаны высокапрадукцыйныя пародныя групы чырвонай беларускай буйной рагатай жывёлы, беларускіх чорна-стракатых свіней, скараспелых жлобінскіх папуляцый качак. Распрацавана тэхналогія механізаванай уборкі ільну з расцілам свежавыцерабленай саломкі на льнішчы, якая зніжае затраты працы на гектар на 20—25 чалавека-дзён.

— Гляджу я на стэнды і экспанаты выстаўкі, — дзеліцца сваімі ўражаннямі трактарыст з саўгаса «Стэпавы» Чэлябінскай вобласці Е. Шаўцоў, — і душа радуецца. Як пераўтварылася наша вёска! Колькі тэхнікі ўжо працуе па палях, а колькі яшчэ яе прыдзе ў бліжэйшыя гады!

Ён прыдзірліва, як знаўца, аглядае экспанаты залы механізацыі. А навінак тут многа — звыш двухсот узораў сельскагаспадарчых і меліярацыйных машын і прыбораў. Вось ён спыніўся ля новага МТЗ-80.

— На такім трактары мне яшчэ не даводзілася працаваць, — гаворыць ён. — Мы пакуль карыстаемся МТЗ-50. Таксама добрая машына. Але гэта лепшая. Яе ж прадукцыйнасць вышэй на трыццаць працэнтаў.

МТЗ-80 не адзіны экспанат, прадстаўлены Беларуссю сярод шматлікіх навінак тэхнікі. Прыцягвае ўвагу механізатары новы сіласаўборачны камбайн КС-1,8 «Віхор», выраблены заводам «Гомсельмаш». Ён прызначаны для ўборкі на сілас кукурузы, сланечніка і іншых сіласуемых культур з ураджайнасцю да 800 цэнтнераў з гектара, вышыняй сцяблоў да пяці метраў і таўшчыняй да 40 міліметраў. Агледзеўшы новы

камбайн, галоўныя аграномы калгасаў «Савецкая Расія» і «Шлях да камунізму» Чыцінскай вобласці В. Тазаў і В. Тарасаў выказалі сваё захапленне: «Выдатная машына!».

Многа карыснага даведваюцца наведвальнікі ў раздзеле меліярацыі. У прыватнасці, тут дае свае рэкамендацыі Беларускаму навукова-даследчы інстытут меліярацыі і воднай гаспадаркі. Ён жа дэманструе высокачастотныя ёмістыя вільгацевымяральнікі для вымярэння вільготнасці глебы і грунтаў.

Сярод экспанатаў гэтага раздзела — дзеючая мадэль нізканапорнага вадаскідку з бакавымі вадавыпускармі ва ўстоях, прызначанага для скіду вады з вадасховішчаў меліярацыйных сістэм, распрацаваная Беларускаму навукова-даследчы інстытутам водных праблем; канвакцыйны МР-2А, выраблены Мазырскім заводам меліярацыйных машын, і г. д.

Дзеліцца сваім вопытам укаранення навуковых распрацовак ў вытворчасць жывёлаводства Гродзенскай вобласці і рад гаспадарак іншых абласцей.

Поспехі беларускіх ільнаводцаў агульнавядомы. Рэспубліка вырабляе чацвёртую частку ільнопрадукцыі краіны. Апошнім дасягненнем з'яўляюцца новыя гатункі ільну-даўгунцаў выведзеныя беларускімі вучонымі. Некаторыя ўзоры прадстаўлены ў экспазіцыі. Радуюцца вака снапы ільну-даўгунцаў «аршанскі-2», выведзенага Беларускаму навукова-даследчы інстытутам земляробства. Гэты гатунак мае больш высокую якасць валакна ў параўнанні з іншымі гатункамі. Ён упершыню раянуецца сёлета ў Мінскай вобласці. Цяжка пералічыць усе экспанаты, якія дэманструе Беларусь.

Цяпер, у сувязі з работай тэматычнай выстаўкі, на ВДНГ праводзіцца дні саюзных рэспублік. Дні Беларускай ССР будуць праходзіць з 14 па 18 красавіка. Вучоныя і перадавыя сельскай гаспадаркі рэспублікі на працягу пяці дзён будуць выступаць у павільёнах з расказам аб вопыце развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці.

Р. ДОДЗІН.

БЕЗЗАВЕТНОЕ СЛУЖЕНИЕ НАРОДУ

Из Отчетного доклада Генерального секретаря ЦК КПСС Л. Брежнева XXIV съезду КПСС

Генеральный секретарь ЦК КПСС Леонид Брежнев сказал, что за пять лет, прошедших после XXIII съезда КПСС, советские люди, претворяя в жизнь планы, намеченные партией, добились крупных успехов на всех основных направлениях коммунистического строительства. В области международного развития это были годы острого противоборства между силами мира, свободы, прогресса и силами угнетения, реакции и агрессии. Советский Союз и братские социалистические страны внесли большой и активный вклад в борьбу за мир и безопасность народов.

В центре внимания ЦК КПСС, сказал Леонид Брежнев, постоянно находились вопросы дальнейшего сплочения и развития мировой социалистической системы. Социалистический общественный строй, прочно утвердившийся в государствах, образующих ныне мировую систему социализма, в историческом противоборстве с капитализмом доказал свою великую жизненную силу. Мировая система социализма вносит огромный вклад в решение такой жизненно важной для всех народов задачи, как предотвращение новой мировой войны. Можно с полной уверенностью заявить, что многие планы империалистических агрессоров были сорваны потому, что существует и активно действует мировая социалистическая система.

Касаясь советско-китайских отношений, Леонид Брежнев отметил, что за последние полтора года в результате инициативы, проявленной советской стороной, появились признаки некоторой нормализации в отношениях между СССР и КНР. Однако антисоветская линия в пропаганде и политике Китая продолжается. Леонид Брежнев заявил, что мы готовы всемерно содействовать не только нормализации отношений, но и восстановлению добрососедства и дружбы между Советским Союзом и КНР.

Перейдя к оценке современного империализма, Леонид Брежнев отметил, что общий кризис капитализма продолжает углубляться. США вот уже около двух лет не могут выкарабкаться из очередного экономического кризиса. В странах развитого капитализма сейчас насчитывается около 8 миллионов безработных. Обостряются противоречия между империалистическими государствами. Американский империализм стремится господствовать повсюду, вмешивается в дела других народов, бесцеремонно нарушает их законные права и суверенитет, силой, подкупом, экономическим проникновением пытается навязать свою волю государствам и целым районам мира.

Однако попытки империализма, заявил Леонид Брежнев, повернуть ход истории в свою пользу обречены на провал. Борьба против империализма нарастает. Сегодня, как и вчера, роль испытанного боевого авангарда революционных сил играет международное рабочее движение. Успех в борьбе против империализма во многом зависит от сплоченности мирового коммунистического движения. Значительным шагом вперед по пути укрепления международного единства коммунистов и консолидации всех антиимпериалистических сил явилось Международное совещание коммунистических и рабочих партий. Огромное значение для сплочения коммунистического движения имело также принявшее подлинно всемирный характер празднование столетия со дня рождения В. И. Ленина.

Касаясь далее борьбы СССР за мир и безопасность народов, Леонид Брежнев отметил, что твердый отпор агрессии неизменно сочетался в советской

политике с конструктивной линией на урегулирование назревших международных проблем. На протяжении всего послевоенного периода СССР и его союзники исходили из того, что основа прочного мира в Европе — это прежде всего нерушимость границ европейских государств. Улучшению обстановки в Европе в целом мог бы послужить созыв общеевропейского совещания, подготовка которого переносится теперь в плоскость практической политики. Для оздоровления обстановки на континенте, подчеркнул Леонид Брежнев, необходимо, чтобы быстрее вступили в силу советско-западногерманский и польско-западногерманский договоры. Должны быть также урегулированы проблемы, связанные с Западным Берлином. Если США, Франция и Англия будут, как и мы, исходить из уважения союзнических соглашений, определяющих особый статус Западного Берлина, из уважения суверенных прав ГДР как независимого социалистического государства, то ведущиеся сейчас переговоры могут быть успешно завершены ко взаимной выгоде всех заинтересованных сторон.

Наша принципиальная линия в отношении капиталистических стран, в том числе США, сказал далее Леонид Брежнев, состоит в том, чтобы последовательно и полно осуществлять на практике принципы мирного сосуществования. У нас нет территориальных претензий к кому бы то ни было, мы никому не угрожаем и ни на кого не собираемся нападать, мы стоим за свободное и независимое развитие всех народов. Но пусть и с нами никто не пробует разговаривать языком ультиматумов и силы. У нас есть все необходимое — и честная политика мира, и военное могущество, и сплоченность советского народа, — чтобы обеспечить неприкосновенность наших границ от любых посягательств, защитить завоевания социализма.

Леонид Брежнев остановился затем на основных задачах в борьбе за мир и безопасность народов в современной обстановке. Необходимо ликвидировать военные очаги в Юго-Восточной Азии и на Ближнем Востоке, сделать отказ от применения силы и угрозы ее применения для решения спорных вопросов законом международной жизни. Необходимо исходить из окончательного признания территориальных изменений, происшедших в Европе в результате второй мировой войны, осуществить коренной поворот к разрядке и миру на этом континенте, обеспечить созыв и успех общеевропейского совещания.

Мы, сказал Леонид Брежнев, подтверждаем совместно выраженную странами — участниками оборонительного Варшавского договора — готовность к одновременному аннулированию этого договора и Североатлантического союза или в качестве первого шага — к ликвидации их военных организаций. СССР выступает за меры по разоружению, за ядерное разоружение всех государств, обладающих ядерным оружием, за созыв в этих целях конференции пяти ядерных держав — СССР, США, КНР, Франции, Англии. СССР высказывается за созыв всемирной конференции для рассмотрения вопросов разоружения во всем их объеме, выступает за сокращение вооруженных сил и вооружений в районах, где военное противостояние особенно опасно, прежде всего в Центральной Европе. СССР готов договориться о сокращении военных расходов, в первую очередь, крупных государств.

Затем Леонид Брежнев остановился на основных вопросах экономической политики КПСС на современном этапе. Доклад-

чик привел данные, характеризующие экономическое развитие страны в период восьмой пятилетки.

Директивы XXIII съезда по главным экономическим показателям успешно выполнены. Национальный доход предусматривалось увеличить на 38—41 процент; фактический его рост составил 41 процент. Промышленное производство при задании в 47—50 процентов увеличилось на 50 процентов. Перевыполнены задания Директив по важнейшим показателям, относящимся к повышению благосостояния трудящихся.

В целом восьмая пятилетка дала значительно более высокие результаты, чем предшествующая.

Далее в докладе приводятся важнейшие показатели развития народного хозяйства в седьмой и восьмой пятилетках.

Дальнейшее развитие получила основа экономики — тяжелая промышленность. опережающими темпами развивались отрасли, определяющие технический прогресс, — электроэнергетика, химическая и нефтехимическая промышленность, машиностроение и особенно радиоэлектроника и приборостроение. Выпуск товаров народного потребления увеличился за пять лет на 49 процентов. За один 1970 год промышленной продукции было выпущено примерно в два раза больше, чем за все довоенные пятилетки, вместе взятые.

В истекшей пятилетке значительные успехи достигнуты в развитии сельского хозяйства. Среднегодовой объем продукции сельского хозяйства увеличился на 21 процент против 12 в предыдущем пятилетии. Наиболее существенные сдвиги произошли в производстве зерна, его среднегодовой валовой сбор вырос на 37 миллионов тонн, или в 1,3 раза. Заметно увеличилось производство мяса, молока, яиц и других продуктов.

Выполнено задание пятилетки по росту грузооборота транспорта. В больших масштабах шло капитальное строительство. Вступило в строй около 1900 крупных промышленных предприятий и объектов.

Истекшее пятилетие явилось важным периодом в решении социальных задач. Реальные доходы в расчете на душу населения выросли за 5 лет на 33 процента против 30, предусмотренных Директивами XXIII съезда партии, и 19 процентов в предыдущем пятилетии.

В этой пятилетке была увеличена минимальная заработная плата рабочих и служащих. Средняя заработная плата рабочих и служащих по стране возросла на 26 процентов. Доходы колхозников от общественного хозяйства увеличились на 42 процента. Введена гарантированная оплата труда, понижен пенсионный возраст, установлена выплата пособий по болезни и нетрудоспособности членам колхозов.

Общественные фонды потребления выросли за пятилетие в полтора раза и достигли в 1970 году около 64 миллиардов рублей. Один из важнейших показателей благосостояния — рост товарооборота розничной торговли. За 1966—1970 годы он составил 48 процентов. За пять лет построено более полумиллиарда квадратных метров жилья. На эти цели израсходовано почти 60 миллиардов рублей. Это означает, что в стране как бы заново возведено более 50 крупных городов с миллионным населением каждый.

Затем Леонид Брежнев охарактеризовал задачи нового пятилетнего плана. Девятая пятилетка, сказал докладчик, должна стать важным этапом в дальнейшем продвижении советского общества по пути к коммунизму, строительстве его материально-технической базы, укреплении экономической и оборонной мощи страны. Главная задача пятилетки состоит в том, чтобы обеспечить значительный подъем материального и культурного уровня жизни народа.

За пять лет предстоит увеличить национальный доход на 37—40 процентов, в том числе фонд потребления на 40 и фонд накопления на 37 процентов. Производство промышленной продукции возрастет на 42—46, среднегодовое производство сельскохозяйственной продукции — на 20—22 процента, почти на треть повысятся реальные доходы в расчете на душу населения.

Выдвинув в качестве главной задачи девятой пятилетки существенное повышение благосостояния трудящихся, коммунистическая партия имеет в виду, что этот курс будет определять нашу деятельность не только в предстоящие пять лет, но и общую ориентацию хозяйственного развития страны на длительную перспективу. Намечая такой курс, партия исходит прежде всего из того, что наиболее полное удовлетворение материальных и культурных потребностей людей — это высшая цель общественно-производства при социализме.

Леонид Брежнев говорит далее о предложениях и планах в области народного благосостояния. Предусматривается дальнейшее увеличение денежных доходов трудящихся. За счет повышения оплаты труда намечается обеспечить три четверти всего прироста реальных доходов населения.

За годы пятилетки минимальная заработная плата рабочих и служащих будет повышена до 70 рублей в месяц. Будут увеличены ставки и оклады среднеоплачиваемых категорий работников, занятых в промышленности, на транспорте и в других отраслях материального производства. Повышаются тарифные ставки механизаторам сельского хозяйства. Предусматривается повышение заработной платы учителей, врачей и медицинского персонала и работников ряда других специальностей. На Урале, европейском Севере, в Западной Сибири, в Казахстане (кроме юга республики), в ряде районов Дальнего Востока, Восточной Сибири, Средней Азии будут установлены или повышены надбавки к заработной плате трудящихся во многих отраслях.

Эти меры затронут в общей сложности интересы около 90 миллионов рабочих и служащих. В результате средняя месячная заработная плата рабочих и служащих в эту пятилетку возрастет до 146—149 рублей, а оплата труда колхозников — до 98 рублей, имеется в виду также расширить налоговые льготы для некоторых категорий трудящихся.

Наряду с увеличением доходов, получаемых в виде оплаты по труду, серьезно возрас-

тут общественные фонды потребления. Объем их намечено увеличить в 1,4 раза и довести в 1975 году до 90 миллиардов рублей. Эти средства пойдут на дальнейшее улучшение медицинского обслуживания, развитие образования и воспитание подрастающего поколения.

За счет общественных фондов будет осуществлен и ряд других важных социальных мероприятий, в том числе будут улучшены условия жизни и быта многодетных и малообеспеченных семей, работающих на производстве женщин, пенсионеров, учащихся. Для этого предусматривается ввести денежное пособие на детей в семьях, в которых доход каждого члена семьи не превышает 50 рублей; увеличить число оплачиваемых дней по уходу за больным ребенком и установить 100-процентную оплату отпуска по беременности и родам всем работающим женщинам, независимо от трудового стажа; повысить минимальные размеры пенсий по старости рабочим и служащим; повысить минимальный размер пенсий колхозникам; увеличить размеры стипендий и расширить круг стипендиатов в высших и средних специальных учебных заведениях и ряд других мероприятий.

Еще больший размах примет жилищное строительство. За пять лет должны быть построены жилые дома общей площадью 565 — 575 миллионов квадратных метров. Это позволит улучшить жилищные условия примерно 60 миллионам человек. Значительные средства направляются также на коммунальное хозяйство, благоустройство городов и сел.

Далее докладчик отметил, что особое значение приобретает сегодня также задача обеспечения растущего платежеспособного спроса населения продовольственными и промышленными товарами, а также услугами. Производство товаров народного потребления должно расти более высокими темпами, чем денежные доходы советских людей.

Решение этой задачи будет обеспечиваться путем ускоренного развития всех отраслей народного хозяйства, производящих эти товары. Эта мера, разумеется, не отменяет нашей общей линии на ускоренное развитие производства средств производства. Высокие темпы развития тяжелой индустрии полностью сохраняют свое значение и в современных условиях.

Затем Леонид Брежнев излагает программу дальнейшего развития сельского хозяйства.

В новой пятилетке труженикам села предстоит довести среднегодовое производство зерна минимум до 195 миллионов тонн, а его закупки по твердому плану и сверх плана по повышенным ценам — до 80—85 миллионов тонн. Среднегодовое производство мяса за пятилетие должно превысить 14, а молока — 92 миллиона тонн, яиц — 46 миллиардов штук. Значительный рост предусматривается и по другим видам продукции.

Сельское хозяйство получит намного больше, чем в прошлой пятилетке, сельскохозяйственной техники, минеральных удобрений и различных других химических средств, оборудования для животноводческих ферм и птицефабрик, электроэнергии, строительных материалов.

Наши планы тесно связывают решение текущих вопросов пятилетки с основными перспективными направлениями развития сельского хозяйства. Определены пути решения этой задачи. Речь идет прежде всего о дальнейшем техническом перевооружении сельского хо-

[Окончание на 4-й стр.]

БЕЗЗАВЕТНОЕ СЛУЖЕНИЕ НАРОДУ

(Окончание. Начало на 3-й стр.)

зайства, его механизации, химизации и проведения больших работ по мелиорации земель.

Затем докладчик говорит о расширении производства промышленных товаров народного потребления. Имеются возможности серьезно улучшить снабжение населения потребительскими товарами. На развитие легкой промышленности выделяется почти в два раза больше средств, чем в прошлую пятилетку, — 8,7 миллиарда рублей, а на развитие пищевой, мясомолочной и рыбной — около 14 миллиардов.

Большая и сложная задача насыщения рынка предметами народного потребления должна решаться при стабильном уровне государственных роз-

ничных цен, а по мере создания необходимых экономических предпосылок — и при снижении цен на отдельные виды товаров.

Далее Леонид Брежнев говорит о повышении продуктивности общественного производства на основе научно-технического прогресса и более полного использования всех резервов. Главное здесь, отмечает он, это повышение эффективности производства.

Истекшие пять лет были периодом быстрого развития советской науки и техники, и мы по праву гордимся ее завоеваниями, сказал Леонид Брежнев. Перед нами задача исторической важности: органически соединить достижения научно-технической революции с преимуществами социалистической системы хозяйства.

Затем докладчик подробно остановился на совершенство-

вании организационной структуры управления, усилении экономических стимулов, более широком участии трудящихся в управлении хозяйством. Наш долг — добиться того, чтобы все рабочие, колхозники, интеллигенты действовали как государственные люди, в полной мере проявляя свои способности, инициативу, хозяйственную сметку.

Докладчик отметил дальнейшее укрепление единства советского народа. Политика партии направлена на то, чтобы содействовать сближению рабочего класса, колхозного крестьянства, интеллигенции, на постоянное преодоление существующих различий между городом и деревней, между умственным и физическим трудом. Это — один из главных участков строительства бесклассового коммунистического общества.

Одним из самых крупных завоеваний социализма является практическое осуществление партией ленинской национальной политики, политики равенства и дружбы народов, сказал Леонид Брежнев. Далее докладчик говорил об укреплении Советского государства и развитии социалистической демократии. Он отметил, что в период между съездами партии была значительно повышена роль Советов и расширены их права.

Буржуазные идеологи, ревизионисты лицемерно сетуют по поводу того, будто у нас отсутствует демократия. Они преподносят нам всякого рода «советы» относительно «улучшения» социализма, его «демократизации», но забывают, что, конечно, не о социализме. Они хотели бы вернуть нас к буржуазным порядкам и поэтому пытаются навязать свою

буржуазную демократию, демократию для эксплуататоров, чуждую интересам народа. Пустая, бесполозная затея. У советских людей своя демократия — социалистическая, свои принципы, свои традиции в ее развитии. Нет свободы вообще, как нет и демократии вообще. Это — классовые понятия. Так ставил вопрос Ленин, так ставит его и сегодня наша партия. Смысл и содержание социалистической демократии мы видим в участии все более широких масс в управлении страной, общественными делами.

Большой раздел доклада был посвящен вопросам развития партии и внутрипартийной жизни. Отчетный период характеризуется дальнейшим ростом рядов партии. Сейчас она насчитывает почти четырнадцать с половиной миллионов человек.

ЭНЕРГІЯ МАЛАДОСЦІ І МУДРАСЦЬ СТАЛАСЦІ

З ПРАМОВЫ ПЕРШАГА САКРАТАРА ЦК КАМПАРТЫ БЕЛАРУСІ ПЯТРА МАШЭРАВА НА XXIV З'ЕЗДЗЕ КПСС

Справоздача ЦК ярка сведчыць, які вялікі крок наперад зроблен нашай краінай за мінулыя пяцігодку. Ва ўсім гэтым мы бачым велізарную сілу ўздзеяння XXIII з'езду КПСС і той шматграннай плённай дзейнасці партыі, Цэнтральнага Камітэта і яго Палітбюро, якую яны з уласцівай ім ленинскай настойлівасцю і паслядоўнасцю праводзілі па ажыццяўленню рэспубліканскага ўзроставага з'езду. У партыі, у краіне ўсталявалася дзелавітая, творчая абстаноўка, умацаваліся ленинскія нормы партыйнага і дзяржаўнага жыцця, паспяхова ажыццяўлены буйнейшыя гаспадарча-палітычныя мерапрыемствы, якія адкрылі шырокую прастору далейшаму росту прадукцыйных сіл, развіццю нашага сацыялістычнага грамадства.

Камуністы Беларусі на нядаўна прайшоўшых справаздачна-выбарных сходах, канферэнцыях і рэспубліканскім з'ездзе выказалі аднадушнае адабрэнне і поўную падтрымку палітычнай лініі і практычнай дзейнасці нашай ленинскай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта.

Кампартыя Беларусі, як адзін з баявых атрадаў КПСС, пасля XXIII з'езду яшчэ больш загартавалася ідэйна, узбагацілася новым вопытам палітычнага кіраўніцтва. Яна ўвасабляе жывую ідэйную сувязь, пераемнасць пакаленняў, спалучае ў сабе энергію маладосці і мудрасць сталасці, веды і вопыт людзей, здольных вырашаць самыя складаныя і адказныя задачы камуністычнага будаўніцтва.

У партыйнай рабоце з'явілася шмат новага, што ідзе ад патрабаванняў жыцця і запатрабаванняў практыкі. У яе змесце ўсё большае месца займаюць ключавыя праблемы развіцця народнай гаспадаркі, павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, камуністычнага выхавання працоўных.

Усё гэта з'явілася важнай умовай паспяховага вырашэння буйных задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Прамысловасць Беларусі дзятэрмінова, яшчэ ў кастрычніку мінулага года, завяршыла выкананне восьмай пяцігодкі. Звыш плана выпушчана розных вырабаў на сотні мільянаў рублёў. Вытворчасць прамысловай прадукцыі павялічылася амаль на 80 працэнтаў супраць 70 працэнтаў, прадугледжаных Дырэктывамі XXIII з'езду партыі. Інакш кажучы, за пяцігоддзе атрымана прыкладна столькі прадукцыі, колькі было яе выраблена за два папярэднія пяцігоддзі.

Апераджальнымі тэмпамі развіваліся найбольш сучасныя галіны, якія забяспеч-

ваюць тэхнічны прагрэс у народнай гаспадарцы. Вытворчасць прадукцыі машынабудавання і металапрацоўкі павялічылася ў 2 разы; хімічнай і нафтахімічнай прамысловасці — у 3,3; прыбораў і сродкаў аўтаматызацыі — у 3,8; электраэнергіі — у 1,8 раза. Бурны рост індустрыі, асабліва яе найбольш дынамічных галін, даў магчымасць істотна павысіць удзельную вагу эканомікі Беларусі ў агульнасаюзнай вытворчасці.

Вялікі крок наперад зрабіла і сельская гаспадарка. Ажыццяўленне шырока вядомых буйных эканамічных і сацыяльных мер, тая велізарная намаганні, якія былі зроблены Палітбюро ЦК КПСС і асабіста таварышам Брежневым, ужо прынеслі немалыя вынікі, а галоўнае — стварылі рэальныя перадумовы для дасягнення ў бліжэйшым будучым высокага ўзроўню інтэнсіфікацыі сельскагаспадарчай вытворчасці. Гэта мы добра адчуваем і ў нашай рэспубліцы. Вытворчасць валавой прадукцыі ў калгасах, саўгасах і іншых дзяржаўных гаспадарках павялічылася за мінулае пяцігоддзе ў параўнанні з пярэдням на 45 працэнтаў, у тым ліку збожжа — на 53, мяса — на 73, малака — на 66 працэнтаў і яек — у 2,4 раза. Пляны нарыхтоўкі ўсіх відаў прадукцыі сельскай гаспадаркі значна перавыкананы.

Поспехі нашай краіны ў выкананні планаў мінулай пяцігодкі вельмі ўражлівыя. Іх выключная важнасць і значнасць заключаюцца ў тым, што яны адкрываюць шырока гарызонты для больш маштабнага і якасна новага вырашэння задач далейшага ўмацавання магутнасці Савецкай дзяржавы і ажыццяўлення буйных сацыяльна-эканамічных і палітычных мерапрыемстваў.

Усё гэта знайшло канцэнтраванае і пераканаўчае выражэнне ў вялікай і прынцыпова важнай праграме, выкладзенай таварышам Брежневым у дакладзе ЦК. Яна, несумненна, атрымае аднадушнае і гарачае адабрэнне ўсіх дэлегатаў з'езду, усёй партыі, усяго савецкага народа.

Гэта праграма адкрывае новы этап у далейшым развіцці народнай гаспадаркі Беларусі, павышэнні дабрабыту народа. У дзевятай пя-

цігодцы аб'ём прамысловай вытворчасці ў рэспубліцы ўзрастае больш чым у паўтара раза.

Асабліва ўвага будзе ўдзелена выпуску прадукцыі, якая ўносіць карэнныя змены ў арганізацыю працы і рэзка павышае яе прадукцыйнасць. Мы лічым сваёй першараднай задачай істотна павялічыць выпуск і ўзровень тэхнічнага ўзроставага аўтаматычных ліній, агрэгат-

ных станкоў, вылічальнай тэхнікі, сродкаў механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці і кіравання. З улікам развіцця вялікай хіміі і значнага патэнцыялу лёгкай і харчовай прамысловасці рэспубліка мае магчымасць хутка расшырыць выпуск тавараў народнага спажывання.

Шматбагатаючы перспектывы адкрываюцца і ў галіне сельскай гаспадаркі. У гэтай пяцігодцы ў рэспубліцы прадугледжваецца павялічыць за кошт, галоўным чынам, павышэння ўраджайнасці валавы збор збожжа на 55 працэнтаў. Намячаецца таксама павялічыць рост прадукцыі жывёлагадоўлі ў калгасах, саўгасах і іншых дзяржаўных гаспадарках у паўтара раза, забяспечыць, у прыватнасці, сярэдні ўзровень вытворчасці мяса ў грамадскай гаспадарцы не менш чым на 100 працэнтаў і малака — да 500 працэнтаў у разліку на 100 гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў. Гэтыя адносна высокія планы абяспраюцца на ўзросшыя магчымасці нашай сельскай гаспадаркі, яе мацнеючую матэрыяльна-тэхні-

ную базу. У гэтай пяцігодцы дзяржаўныя капіталаўкладанні ў сельскую гаспадарку Беларусі павялічыліся амаль у два разы. Толькі на меліярацыю выдзяляецца звыш паўтара мільярда рублёў, што дасць нам магчымасць меліяраваць больш за мільён гектараў зямель, гэта значыць на 19 працэнтаў больш, чым у мінулай пяцігодцы. Значна павялічыцца таксама пастаўкі мінеральных угнаенняў і неабходнай тэхнікі.

Мы імкнемся зрабіць усеагульным здабыткам вопыт і дасягненні вялікай групы калгасаў, саўгасаў і цэлых раёнаў, якія ўжо атрымліваюць у нашых, зусім не самых спрыяльных, прыродных умовах па 25, а ў многіх гаспадарках па 30—40 і больш цэнтнераў збожжа з гектара. У галіне жывёлагадоўлі арыенцірам служыць для нас гаспадаркі, у якіх ужо цяпер атрымліваюць 200 і больш цэнтнераў мяса і звыш 1 000 цэнтнераў малака ў разліку на сто гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў.

XXVII з'езд Кампартыі Беларусі, які адбыўся нядаўна, па-дзелавому і строга крытычна прааналізаваў усе бакі дзейнасці рэспубліканскай партыйнай арганізацыі. З'езд сканцэнтравана ўвагу камуністаў, усіх кадраў на нявырашаных праблемах і новых задачах, на неабходнасці ўдасканалення стылю і метадаў работы партыйных, савецкіх, гаспадарчых органаў з тым, каб на ўсіх участках, заўсёды і ўсюды работа вялася ў рэжыме сучасных патрабаванняў, адзінвалася па вялікаму рахунку нашых буйных перспектывных спраў.

Мы бачым сваю задачу ў тым, каб намаганні кожнай партыйнай арганізацыі, кожнага калектыву былі падпарадкаваны хутчэйшаму ўкараненню ў вытворчасць, ва ўсе іншыя сферы нашай дзейнасці дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу і перадавой практыкі. Гаворка ідзе пра тое, каб падпарадкаваць патрабаванням навукова-тэхнічнай рэвалюцыі і арганізацыю вытворчасці, і сістэму кіравання, увесць рытм жыцця і працы.

Паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу ставіць усё новыя праблемы перад нашай навукай. Савецкая навука па раду важных напрамкаў дасягнула вядучых пазіцый у свеце і здольна тварыць са-

праўды цуды. Няма такіх тэарэтычных і практычных задач, якія яна не магла б вырашыць. Але яе ўплыў на развіццё народнай гаспадаркі шматразова ўзрастае, калі яшчэ больш умацавацца са-дзержнасць навукі і вытворчасці, стане гранічна выкладнай каардынацыя намаганняў вучоных, канструктараў і рабочнікаў вытворчасці, калі ў інстытутаў і заводаў будзе агульная зацікаўленасць і адзіная мэта — хутчэй укараінаць і поўнацю выкарыстоўваць новыя навуковыя ідэі, перадавую тэхніку і прагрэсіўную тэхналогію.

Ленинскі завет — не спакойвацца на дасягнутым і ісці далей, дабівацца большага, пераходзіць да вырашэння ўсё больш складаных задач — быў і застаецца для нашых партыйных арганізацый, усіх працоўных кіраўніцтвам да дзёння. У гэтым — гарантыя нашых будучых перамог і здзяйсненняў.

Мы лічым сваёй першараднай задачай настойліва вучыць нашых людзей, асабліва моладзь, марксісцка-ленинскай навуцы перамогаў, умённа берагчы і памнажаць непераўздзеныя духоўныя каштоўнасці савецкага грамадства.

Кампартыя Беларусі будзе і надалей з неаслабнай энергіяй і мэтанакіраванасцю вучыць працоўных рэспублікі ў духу высокай камуністычнай ідэйнасці, жыватворнага савецкага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму, у духу найвышэйшай палітычнай пільнасці і непрымірмасці да буржуазнай ідэалогіі, да ўсіх разнавіднасцей апартунізму і рэвізіянізму. У гэтым мы бачым крыніцу несакрушальнай сілы, важнейшую гарантыю духоўнага здароўя, ідэйнай і маральнай чысціні нашага народа — актыўнага будаўніка камуністычнага грамадства.

Кожны з нас, таварышы, каму выпаў найвышэйшы гонар быць дэлегатам XXIV з'езду КПСС, усім сэрцам і розумам сваім усведамляе і ступень аказанага яму давер'я, і поўную меру адказнасці за ажыццяўленне ліній з'езду і яго прадвызначэнняў. У святле задач, сфармуляваных у Справаздачным дакладзе Цэнтральнага Камітэта КПСС, камуністы рэспублікі, увесць беларускі народ памножаць свой уклад у стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізму, зробіць усё, каб заваяваць новыя рубяжы на гэтым вялікім шляху, не пашкадуючы сіл для выканання гістарычных рашэнняў XXIV з'езду сваёй роднай ленинскай партыі.

П. КОВАЛЬСКИЙ

В БРЕСТСКИХ ЛЕСАХ

Записки партизана

— И тебе, и им конец! — испуганно вскрикнул Пунько.

— Что же делать?

Допоздна просидели мы возле едва мерцающего кострища, думая и гадая, как быть. Нет, добровольной явкой в полицию Юлию ни жену, ни дочь не спасти. Но и у нас пока мало сил, чтобы напасть на гарнизон в Песках и выволочь обреченных. Не успеют помочь и наши соседи: пока свяжемся с ними, пока придет подмога, Надю и Нюру расстреляют...

А что, если попытаться перехитрить фашистов? Через связных предупредить Надежду, чтобы она с дочуркой выбралась ночью из деревни на опушку леса, и там, в заранее условленном месте, встретить их? Правда, полицейские не спускают глаз с дома Беренчика. Но разве тот же Шульга не может отвлечь их внимание, чтобы Надежда смогла выскользнуть из дома? Надо только и его и ее предупредить...

И постепенно план — пока смутный, в самых общих чертах — начал обрастать конкретными деталями. А незадолго до рассвета наши разведчики опять ушли к связным в Пески.

К концу следующего дня Юлий Беренчик с группой партизан отправился в бывший лесхоз, в район Лесничевки, что в восьми километрах от его родной деревни. Здесь их уже поджидал начальник разведки Пунько, поспешивший успокоить командира отряда:

— Все сделано, как надо: и связных повидал, и Шульгу проинструктировал. Надя предупреждена, верные люди помогут ей выбраться из деревни. Так что встречай жену.

— Где?

— На опушке леса, что у дороги через болото на Коречин: сотня шагов — и лес!

Первыми на место предстоящей встречи к Пес-

11

от усталости. Устали и мы за эти напряженные, без отдыха минувшие сутки, и Беренчик решил не возвращаться в лагерь, а провести дневку здесь же, в Лесничевке: напуганные ночной перестрелкой, гитлеровцы едва ли осмелятся высунуться из Песков и Речицы. Всем, кроме боевого охранения, Юлий разрешил поспать, и скоро на бивуаке наступила тишина.

Очнулся я от громкого голоса Монахова, который с несколькими своими разведчиками тоже пришел в Лесничевку и разыскал нашу стоянку.

Он молча, не перебивая, выслушал рассказ Юлия о событиях минувшей ночи и напоследок то ли высказал сомнение, то ли предположил:

— А не могла ли Надя, испугавшись стрельбы, шарахнуть в сторону и затеряться в лесу?

— Нет, — Беренчик угрюмо покачал головой, — случись так, давно бы сюда пришла: она каждый куст на десяток километров вокруг знает. И если нет до сих пор, значит, или в деревне осталась, или...

Монахов нахмурился:

— Давай не будем гадать, а пошлем разведку и узнаем, что там и как.

Беренчик молча кивнул.

Вернулись разведчики только к ночи, и наконец-то мы смогли узнать, что же случилось в Песках.

...Связные сумели незаметно предупредить Надежду, и она начала готовиться к побегу из деревни. Собрала в небольшой узелок кое-какую свою и дочку одежду, вынесла его подальше на огород, чтобы потом было сподручнее захватить с собой. И в самый разгар этих сборов в избу неожиданно вошла соседка, Нина Янкович. Внезапное появление ее не испугало, даже не насторожило

14

[Продолжение. Начало в № 13].

Пошли не прямо на восток, а сначала на юг, в глубь Августовских лесов, чтобы сбить погоню со следа. И хотя шагать без куска хлеба было очень трудно, с каждым ночным переходом все больше увеличивалось расстояние между ненастным лагерем и нами.

Августовские леса...

Беловежская пуща...

Новодворские болота...

Откуда силы брались, чтобы не пасть духом, не потерять надежду на спасение, не впасть в отчаяние? На каждом хуторе мерещились полицейские, на каждой лесной поляне — фашистская засада. И только неотступная, превозмогающая все лишения мысль о возможной встрече с партизанами вела и вела вперед...

Мы встретились с ними уже на Брестчине, на краю лесного болота, когда последние силы покидали всех троих. И к следующему утру черные дни испытаний наконец-то остались позади.

СМЕРТЬ ЗА СМЕРТЬ

День выдался серенький, тусклый, с осенним холодком, и хлопцы жались поближе к жарко пылающему костру, внимательно слушая обращение Центрального Комитета Коммунистической партии Белоруссии ко всем партизанам и партизанкам. Березовые поленья горели почти без дыма и треска, как бы подчеркивая тишину, царящую на лесной поляне, усыпанной червонным золотом древесной листвы. Только время от времени эту торжественную тишину нарушали то вздох, то короткая одобрительная реплика сосредоточенно слушающих партизан.

А потом посыпались предложения — многие очень дельные, иные не совсем логичные, сгоря-

9

кам отправились разведчики Волков, Трутенько и Каштелян. Потом и Ермилов с Сутягиным, отделившись от основной группы, взяли под наблюдение дорогу из Речицы в Пески. А час спустя покинули Лесничевку мы. Но не успели пройти и километр, как услышали впереди, со стороны Песков и Речицы, сначала винтовочную, а потом автоматную и пулеметную стрельбу. С каждой минутой она становилась ожесточеннее, словно там завязался горячий бой. Слышно было, как начали рваться гранаты, и наконец из темноты вынырнул запыхавшийся Володя Сутягин.

— Назад! — еле переведа дыхание, крикнул он. — Немцы из Речицы прямо в Пески шли!

— Вы их остановили?

— Нет, только Ермилов разок вслед им пальнул, когда назад повернули. А перед этим в Песках поднялась стрельба.

— В Песках? — голос Беренчика дрогнул.

Кто-то сорвал операцию, кто-то нас предал. Но кто? Юлий повел группу назад в Лесничевку, где мы поспешили занять оборону по гребню проходящего здесь канала. Странный, загадочный бой на дороге тем временем затих, и наступила глухая ночь. Было тоскливо и смутно на душе: где наши разведчики, отправившиеся к Пескам? Где Надежда и Нюра? Но вот по гребню канала, быстро приближаясь, затопали чьи-то тяжелые шаги, и вскоре появился Вася Ермилов.

Однако и он не смог рассказать ничего определенного. Только и видел, как гитлеровцы неожиданно появились со стороны Речицы, как спешили они к намеченному месту встречи, словно хотели устроить там засаду. Но на половине пути к Пескам вдруг загремели выстрелы, и фашисты, отчаянно отстреливаясь, в панике бросились назад. Завязался бой...

— С кем? — нетерпеливо спросил Беренчик.

12

беглянку: знали они друг друга давно, дружили с детства, а на свадьбе Надежды с Юлием Нина была подружкой невесты. У самой Нины, как она говорила, жизнь «не задалась»: еще перед войной начал за нею ухаживать видный на деревне хлопец Степан Сердюк, обещал жениться, но пришли проклятые гитлеровцы, и Степана будто подменили. В полицию пошел служить, пьяный чуть ли не каждый день шатается, на Нину и глядеть не хочет...

— Брось ты его, коли так, — уговаривала подружку Надя. — Или на нем белый свет клином сошелся?

— Бросила бы, да поздно, — заливалась слезами Нина. — Беременна я. Рожу — кому нужна буду с чужим дитем на руках?

И не бросила: чуть поманит Сердюк, с радостью бежит к нему. На этой почве подружки даже поссорились, стали реже встречаться. Но вскоре Нина сама пошла на мировую.

Надежде бы насторожиться с тех пор как она опять зачистила: с чего это о Юлии расспрашивает, на Степана совсем перестала жаловаться? Но с кем, как не с близкой подружкой, поговорить по душам, поделиться сокровенными думками? И чевдомек было доверчивой молодой женщине, что все, о чем они разговаривали с подружкой, в тот же день становилось известно хитрому, злобному полицая Степану Сердюку.

— Хочешь, чтобы женился на тебе, — напрямик заявил он Нине, — выполняй, что прикажу. А нет — катись на все четыре!

И пообещал:

— Как только схватим Юльку Беренчика, тут и свадьбу сыграем. Клянусь богом!..

Клятва ли эта ослепила Нину или последняя на-

15

ча. Утверждали самые важные, отмечая мелочи. Нас еще мало? Нужно агитировать крестьян в окрестных деревнях, звать их в отряд: весь народ должен подняться на священную борьбу с ненавистным врагом! Почти совсем нет взрывчатки? Зато в лесу и на нашем болоте осталось много неразорвавшихся снарядов, мин, авиационных бомб: надо собрать их, перенести на грудок, выплавить тол и выбрать порох! Мало стрелкового оружия и винтовочных патронов? В любой деревне, на любом хуторе то и другое припрятано: люди подобрали на местах прошлых боев...

— Только горячку не пороть, — строго предупредил Беренчик. — Люди сами должны отдавать оружие, под нашу гарантию, что об этом ни один фашист не узнает.

И задумчиво потерев ладонью широкий подбородок, добавил:

— А еще лучше будет, если они со своим оружием к нам придут...

Он начал распределять, кому из партизан в какую деревню идти, но из леса донесся условный сигнал и на поляну торопливо вышли трое наших разведчиков. Один из них, приземистый и коренастый Пунько, направился прямо к Беренчику и протянул ему скомканный клочок бумажки:

— От Шульги...

Иван Васильевич Шульга, наш подпольщик в песчанской полиции, сообщал тревожную вест: не дождавшись прихода Беренчика за семьей, гитлеровцы приказали через два дня, в воскресенье, расстрелять его жену и дочь. Приговор приведет в исполнение полиция на площади в Песках. А чтобы Надежда с Анютой не смогли убежать, возле их дома дежурят полицаи...

Юлий медленно поднял голову:

— Пойти? Может, хоть их пощадят...

10

— Кто их знает? — Ермилов пожал плечами. — Может, в Пески ребята Монахова пробрались?

— Эх, если бы! — Юлий вздохнул.

Эта надежда — крошечная, едва мерцающая, как огонек свечи среди ночного мрака, — подбодрила нас: что, если сунувшиеся из Речицы фашисты в самом деле наткнулись на встречный огонь партизан сто двенадцатого отряда? Может, монаховцы и песчанских полицаяв заодно потрепали, и увели с собой семью нашего командира?

Но под утро вернулись Волков, Трутенько, Каштелян, и от надежды не осталось и следа...

Они без помех добрались сначала до условленного места встречи, потом продвинулись километра на полтора дальше, почти к самой опушке, чтобы удобнее было наблюдать за выходами из Песков. Все было тихо, спокойно, и ребятам казалось, что из темноты вот-вот появятся беглянки. Но вместо них со стороны Песков вдруг потянулась длинная, человек в пятнадцать, цепь вооруженных людей, спешивших к лесу. Поняв, что кто-то предупредил полицаяв, разведчики подпустили их на близкое расстояние и открыли беглый огонь по вражеской цепи.

— На наше счастье, как раз в это время и на речичской дороге пальба поднялась, — продолжал рассказывать Волков. — Ну, тут и началось: эти в ту сторону стреляют, те сюда, — чистый бой! А мы ползком, ползком, да и затаились переждать, чем все кончится. Минут через двадцать утихло, полицаяв назад в Пески убралось. Но и там еще из винтовок стреляли, один раз длинной очередью из пулемета саданули...

— В кого? — спросил Ермилов.

— А я знаю? — Волков дернул головой. — Может, так просто, для остротки...

Совсем еще молодой, невысокого роста, но крепкий, мускулистый, он едва держался на ногах

13

дежда толкнула на предательство, но подружку она предала. Вызвав на подмогу немцев из Речицы, Сердюк повел своих головорезов в засаду, а Иван Шульга, назначенный в этот вечер дежурным по посторонку, уже не мог ни помешать им, ни спасти от расправы семью Беренчика...

Наде казалось, что никто не заметил, как она выскользнула из дома с закутанной в платок Анютой на руках. Никто не помешал им и до околицы деревни добраться, до хаты родственника мужа, Ивана Беренчика. Но едва собрались они с Иваном двинуться к опушке, как в лесу загремели выстрелы.

— Сорвалось! — скрипнул зубами Беренчик. — Пронюхали, гады. Но кто же мог выдать?

Вот когда Надю словно молнией осветила догадка.

— Нинка! — сдавленно, с ужасом вырвалось у нее. — Только она знает!

— От кого?

— Я ей сама рассказала... Она...

А из ночного леса уже доносилась не только винтовочная, но и автоматная, и пулеметная стрельба. Вспыхнула перестрелка и в отдалении, со стороны Речицы. Надя, схватив на руки дочку, бросилась к двери.

— Куда? — остановил ее Иван.

— В лес...

— На рожон попрешь? Пересиди, пока утихнет. Но Надежда решительно покачала головой:

— Нельзя. Ваша хата крайняя: придут, а я здесь...

Беренчик заколебался, смолчал, и Надя, почувствовав его растерянность, добавила чуть тише, будто успокаивая или ободряя:

— Пятеро детей у вас... И тетя Катя хворая...

[Продолжение следует].

16

ЗЯЛЁНАЯ ЗЯМЛЯ ЖЭНІ ЯНІШЧЫЦ

На вокладцы невялікай кнігі — старонак шэсцідзесят — партрэт русавалосай дзяўчыны. Гэта маладая беларуская паэтэса Жэнія Янішчыц. Яе першыя паэтычныя зборнік называецца «Снежныя грамініцы».

Не спяваючыся, перагортваю яго, чытаю вершы, і мне ўспамінаецца знаёмства з паэтэсай і яе першымі вершамі. Гэта было даўно. Год сем, відаць, назад. Тады Жэнія вучылася ў восьмым класе Парэчскай сярэдняй школы Пінскага раёна. (Цяпер яна заканчвае Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт). Па журналісцкіх справах я прыехаў у Пінск. Справіўшыся з імі, наведваў старога сябра ў Парэччы — Фёдара Цудзілу, настаўніка-славесніка.

Мы разгаварыліся аб паэ-

зіі. Фёдар Фёдаравіч прапанаваў паслухаць вершы яго вучаніцы.

Памятаю невялікую настаўніцкую, завешаную нагляднымі дапаможнікамі, памятаю тую няёмкасць, якую адчуваў, сядзячы на старэнкай канапе. Але васьм адчыніліся дзверы — і парог пераступіла хударлявая дзяўчынка. Яе сарамлівая ўсмішка, разумныя, добрыя вочы адразу асвятлілі пакой. Жэнія прыесла на край крэсла, і мы загаварылі аб вершах. Гутарылі доўга, аналізавалі асобныя вершы, разам шукалі патрэбнае слова, радаліся свежасці паэтычнага вобраза.

Пазней некалькі вершаў Жэні Янішчыц былі надрукаваны ў брэсцкай «Зары». У хуткім часе я чытаў іх у

«Звяздзе», «Чырвонай змеце», «Літаратуры і мастацтва», часопісах «Малодосць», «Беларусь», «Работніца і сялянка».

Клопатамі і ўвагай акружылі Жэню Янішчыц п'емнікі старэйшага пакалення. Яна была прадстаўлена ўсесаюзнаму чытачу ў «Літаратурнай газете», яе вершы апублікавалі часопісы «Молодая гвардыя» і «Дружба народов».

Гэта былі першыя крокі паэтэсы. Прайшлі гады, і васьм перад намі яе кніга «Снежныя грамініцы». Яна адкрываецца вершам «Радзіма» — роздумам аб ваенных гадах, цяжкіх ранах Айчыны, аб людзях, якія перамаглі ворага і заняліся мірнай стваральнай працай. У тыя пасляваенныя гады і пачалося дзяцінства Жэні Янішчыц. Яно не было апалена вайной, але да яго данесліся яе водгукі.

**Мы над горам схіляліся
кожным,
Ратавалі ўсіх, як магілі.
І ўставала эпоха трывожная
З-пад заўчасных,
маўклівых магіл.**

У зборніку некалькі вершаў на тэму вайны, і ўсе яны кранаюць. Чаму? На маю думку, таму, што паэтэса здолела выказаць тыя пачуцці, якія дастаткова поўна і праўдзіва адлюстравваюць боль душы, народжоны вайной. І гэты боль становіцца нашым болям, паколькі выказаны ён чалавекам чужым і ўдумлівым, які імкнецца да дакладнага вызначэння сваіх думак, эмоцый. Да такіх вершаў адносяцца «У бабулі Паланеі», «Пра атаву напомяць прасіла...»

Іншыя вершы Жэні Янішчыц поўныя хвалючых пачуццяў маладосці. Тут і прызнанне ў каханні да роднага краю, роздум над светлым лёсам беларускай жанчыны, вызначэнне свайго месца ў жыцці, агульначалавечае разуменне эстэтычных катэгорый — прыгажосці, чысціні, дабраты.

Вершы, магчыма, яшчэ і не заўсёды спелыя, уражваюць сваёй прастатой, шчырасцю. У іх паўстае ва ўсёй непаўторнай прыгажосці вобраз роднага Палесся, рас-

крываецца духоўны свет палешукоў, якіх некалі, як пісаў Янка Купала, і за людзей не лічылі. Янішчыц удалося паказаць гэта ў вершах «Мова», «Прыедзь у край мой ціхі...», «Пісьмо ў Прылуці», «Чарнабрыўцы» і іншых.

У сваіх вершах Янішчыц прстая і натуральная. Голас яе роўны, зразумелы і свежы. Якую б тэму яна ні закрнула, заўсёды зыходзіць з асабістага вопыту. Прыкладам можа быць любы верш. Я прывяду васьм гэты:

**Чаму ніколі не баюся
Апустахнення галавы і сэрца!
Ёсць у мяне зялёная зямля,
Яна магутней слабасці
і смерці.
Ёсць у мяне глыбінная туга
Па далавых і ціхіх берагах,
Ёсць у мяне на пальцах
мазаль —
Таксама ад любові да зямлі.
У кнізе многа харошых,
па-спраўдному паэтычных
вершаў. Яны сведчаць аб
тым, што талент Жэні Янішчыц
сее, набіраецца сіл.
А. ГАРАЙ.**

Прахавы

«Таленавіты вучоны, прафесар гісторыі мастацтваў, цікавы лектар і субяседнік, А. Прахаў... вечна што-небудзь адкрываў: ці амаль забытыя мазаікі і фрэскі старых цэркваў, ці мастакоў з іх яшчэ не напісанымі творами... А. Прахавым быў абуджаны да жыцця талент яшчэ маладога Урубеля, ён... смела прапанаваў яму роспіс Кірылаўскай царквы ў Кіеве... Там, дзе з'яўляўся А. Прахаў, закіпала жыццё і немагчымае рабілася магчымым... Знаёмства з А. Прахавым было радасным і склала ў маім жыцці цэлую эпоху... Усё жывое, натхнёнае, што было ў гэтым надзвычай таленавітым чалавеку, не пройдзе бяследна». Так пісаў выдатны рускі мастак М. Несцераў пра нашага земляка, беларуса з Мсціслава Адрыяна Прахава.

Калі Адрыяну споўнілася дзевятнаццаць год, ён так акрэсліў мэту свайго жыцця: «Мая задача — параўнаўчае вывучэнне гісторыі мастацтваў дзеля стварэння тэорыі мастацтва». І васьм закончаны курс гісторыка-філалагічнага факультэта Пецярбургскага ўніверсітэта, і малады кандыдат навук едзе ў замежную камандзіроўку, слухае лекцыі ў Парыжы і Мюнхене, працуе ў музеях Лондана, Берліна, Рыма. У 1879 годзе Прахаў абараняе доктарскую дысертацыю «Дойлідства старажытнага Егіпта», і тады ж пачынаецца самы важны перыяд яго жыцця.

«На працягу 1879 і 1880 года, — скажа пазней сам Адрыян

Віктаравіч, — мяне пачне захапляць усё больш і больш родная даўніна». Фрэскі Сафійскага сабора ў Кіеве былі адкрыты і рэстаўрыраваны пад кіраўніцтвам Прахава. Ён жа адкрыў і ўзнавіў фрэскі Кірылаўскай царквы XII стагоддзя. Гэты цыкл работ у Кіеве завяршыла стварэнне манументальных роспісаў ва Уладзімірскім саборы. Да роспісаў Прахаў прыцягнуў такіх мастакоў, як В. Васняцоў, М. Несцераў, М. Урубель. Прахаў «заразіў» Уладзімірскім саборам і свайго маладога земляка, пазней вядомага падарожніка і белетрыста Ул. Кігна, які пісаў пад псеўданімам Дзядлаў.

«У канцы мая 1880 года да беларускага маэнтка маёй сям'і (недалёка ад Доўска Магілёўскай губерні) пад'ехала паштовая брычка... Гэта быў прафесар тэорыі і гісторыі мастацтва Пецярбургскага ўніверсітэта, дзе я вучыўся. Адрыян Віктаравіч Прахаў, родам беларус, які з маленства не бываў у Беларусі, зноў пабачыў яе і смяяўся і ўсміхаўся ад радасці сустрэчы са старой і знаёмай сваячкай Беларуссю», — пісаў Ул. Кігн.

Высокія чалавечыя якасці А. Прахава не маглі не прыцягваць да яго людзей. У Кіеве, які быў тады «як бы цэнтрам мастацкай Расіі», на кватэры Прахавых збіраліся славутыя мастакі, літаратары, музыканты. Дарчы, жонка Прахава, Эмілія Львоўна, была таленавітай піяністка, адна дачка, Вольга — здольная музыкантка, другая, Алена — мастачка-вышывальшчыца. Сярод тых, хто прыхо-

дзіў да Прахавых, з кім многія гады перапісваўся Адрыян Віктаравіч, былі І. Рэпін, Д. Мендзлееў, М. Антакольскі, А. Куінды, І. Шышкін, паэты А. Майкаў і Д. Мінаеў. Душой сяброўскай кампаніі, якая звычайна збіралася ў Прахавых, найчасцей бываў старэйшы брат Адрыяна Віктаравіча, Мсціслаў — гісторык, філолаг, паэт, адзін з першых рускіх перакладчыкаў Гафіза і Гейнэ. У 1861 годзе Мсціслаў Прахаў узначаліў студэнцкі «бунт» і прасядзеў дзесцяць тыдняў у Пецярпаўлаўскай крэпасці.

І. Рэпін назваў Мсціслава Прахава высокаадукаваным чалавекам, чый уплыў на яго, Рэпіна, быў «агромны і працяглы». Ул. Стасаў пісаў пра М. Прахава: «З найглыбейшай сімпатыяй адгукаліся заўсёды і Антакольскі і Рэпін і ўсё жыццё помнілі з удзячнасцю яго ўдзел у фарміраванні іх мастацкай і ўвогуле інтэлектуальнай натуры...» І далей Стасаў прыводзіць словы Антакольскага з яго «Аўтабіяграфіі»: «Бывала, прыедзе да нас з Рэпіным... і пачне расказваць пра... гісторыю, пра мастацтва, пра паэзію... У гэты час ён збіраўся пісаць «гісторыю літаратуры» і накупіў мноства кніг. Чытаў многа і рускага, асабліва з Пушкіна і Лермантава. Прачытаў ён мне і сваю выдатную працу пра «Слова аб палку Ігаравым», на жаль, не закончаную... Я ставіўся з глыбокай пашанай да гэтага чалавека...»

Вось такая была сям'я беларусаў Прахавых.

Сямён БУКЧЫН.

Сюды прыходзяць самыя цікаўныя, самыя патрабавальныя і дапытлівыя гледачы — дзеці. У лялечным тэатры, які ўжо некалькі год працуе ў Мінску, яны сустракаюцца з любімымі героямі, з персанажамі беларускіх і рускіх казак.
НА ЗДЫМКУ: ля ўваходу ў тэатр. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Сакрэтамі старажытнага, цікавага і складанага віду мастацтва авалодваюць школьнікі ў студыі мастацкай рызбы па дрэве, якая працуе ў Мінскім палацы прафсаюзаў. Вырабы гурткоўцаў нярэдка дэманструюцца на выстаўках дзіцячай творчасці.
НА ЗДЫМКУ: кіраўнік студыі Станіслаў ГУТКОУСКІ са сваімі вучнямі. Фота Ул. КАЗЛОВА.

ПІСЬМЕННІКІ РЭСПУБЛІКІ— ГОСЦІ МАГНІТАГОРСКА

У Магнітагорску завяршылася дэкада беларускай літаратуры. Вядомыя беларускія пісьменнікі Янка Брыль, Аляксандр Адамовіч, Васіль Вітка, Сяргей Грахоўскі, Уладзімір Караткевіч і іншыя на працягу дзясці дзён знаёмліліся з жыццём і работай працаўнікоў індустрыяльнай Магніткі.

Госці пабывалі ў цэхах металургічнага камбіната, на іншых прадпрыемствах горада. Яны выступілі перад сталаварамі, доменшчыкамі і пракатчыкамі,

сустрэліся з партыйнымі, савецкімі і камсамольскімі работнікамі, кіраўнікамі прадпрыемстваў.

Пакідаючы гасцінную зямлю Магніткі, кіраўнік дэлегацыі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Янка Брыль сказаў:

— Мы ўласнымі вачыма ўбачылі горад, дзе ў гады першых пяцігодак закладваліся асновы сацыялізма, а ў час Вялікай Айчыннай вайны кавалася зброя перамогі. Сустрэчы з працоўнымі Магнітагорска, яго героямі — перадавымі рабочымі, бяспрэчна, знойдуць адлюстраванне ў нашых новых творах.

УНУК КУПАЛЫ

Пятнаццаць гадоў назад у Беларусі была ўстаноўлена Ку-

палаўская стыпендыя. У любой вышэйшай навучальнай установе можа быць студэнт, які яе атрымлівае. Прычым ён — адзіны на ўсю навучальную ўстанову. У Гродзенскім педагагічным інстытуце званне купалаўскага стыпендыята заваяваў Мікалай Рыхліцкі.

Студэнты паважаюць яго за дзелавітасць, чуласць, выкладчыкі — за выдатную вучобу. Ён сакратар камсамольскага бюро факультэта. Яго настаўнік Н. Нікіцін расказвае:

— Цяпер Мікалай вучыцца на трэцім курсе філалагічнага факультэта беларускага аддзялення. Усе гэтыя тры гады ён атрымліваў стыпендыю імя Я. Купалы. Думаю, малады чалавек заслужыў такі гонар.

КВАРТЭТ СВАЯКОЎ

Змаўкае музыка, і ў зале грываць джурныя апладысменты. Чацвёра, збянтэжана ўсміхаючыся, зноў бяруцца за інструменты.

— Зладжана іграюць Трацякі. Адрозніваецца, што сваякі, — жартам гавораць аднавяскоўцы.

Квартэт і на самай справе сямейны. Іграюць у ім бацька, два сыны і пляменнік. Іван Трацяк працуе механікам у калгасе «Краіна Саветаў» Смагонскага раёна. Музыку любіць з дзяцінства, сам навучыўся іграць на балалайцы, затым на гармоніку. Старэйшы сын, дзевяці-

класнік Станіслаў, асвоіў яшчэ і гітару, малодшы, якога таксама завуць Іванам, вырашыў не адставаць. Ён іграе на ўсіх гэтых інструментах. Пляменнік Трацяка — Іван Андрэяловіч (ён самы малады, вучыцца ў 7 класе) — далучыўся да сваякоў і пераўзышоў іх у ігры на гармоніку. Затое Станіслаў асвойвае новы інструмент — цымбалы.

У рэпертуары квартэта ў асноўным рускія і беларускія песні і танцы.

І ў роднай вёсцы і на раённай сцэне музыканты маюць вялікі поспех.

В. ГРЫШЧАНКА.

ПАЗМА Ч КАМЯНІ

У Гродна, як, бадай, ні ў адным горадзе Беларусі, захавалася мноства выдатных помнікаў архітэктуры, пачынаючы з XII стагоддзя і канчаючы познім сярэднявекем. Усе яны сведчаць аб вялікім будаўнічым майстэрстве і тонкім мастацкім гусце нашых продкаў.

Замкавая гара — старажытнае ядро Гродна. Менавіта тут, на высокім мысе ў вусці рэчкі Гараднічанкі, узнікла ў канцы XI стагоддзя невялікая ваенная крэпасць — важны фарпост на паўночна-заходніх рубяжах Старажытнай Русі. Яна была абнесена драўляна — землянымі ўмацаваннямі. Сама назва горада — Гародна, Гародзен паходзіць ад слоў «гарадзіць» або «агароджваць».

Самым раннім архітэктурным помнікам дзядзінца — умацаванага цэнтра горада — была Ніжня царква, пабудаваная гродзенскімі дойлідзямі ў другой чвэрці XII стагоддзя. Яна выяўлена ў выніку археалагічных даследаванняў на Замкавай гары.

У 80-я гады XII стагоддзя, хутка пасля гібелі ад пажару Ніжня царквы, гродзенскія дойлідзямі пабудавалі другую царкву, якая атрымала назву Барыса-Глебскай. Яе ўзвялі на суседнім з Замкавай гарой узвышшы. З XV стагоддзя царква атрымала другую назву — Каложскай, ад прыгарада Пскова Каложы. (Справа ў тым, што частку жыхароў гэтага прыгарада ў 1405 годзе ў выніку бітвы ўзяў у палон і пасяліў вакол Барыса-Глебскай царквы літоўскі князь Вітаўт,

тагачасны правіцель Гродна).

Гэты помнік лепш за ўсё захавалася да нашых дзён. Ён уяўляе сабой прамавугольнай формы шасцістоўпны будынак, складзены з тонкай пліткавай цэглы, і ў агульных рысах мае падабенства з храмамі Кіева, Полацка, Віцебска і іншых гарадоў. Аднак для знешняга аблічча гродзенскіх царкваў характэрна большае багацце і яркасць фарбаў. Пры пабудове храмаў гродзенскія дойлідзямі не проста ўжывалі агульнаархітэктурныя традыцыі, а выпрацоўвалі ўласныя прыёмы. Асабліва ярка падкрэслівалі ўпрыгожанне вонкавых сценаў. Унізе ў цагляную кладку ўстаўлялі велізарныя каляровыя валуны з натуральнай або выдатна адшліфаванай паверхняй, а вышэй сцены ўпрыгожваліся маёлікавымі пліткамі, па-мастацку выкладзенымі ў форме крыжоў або розных геаметрычных фігур. І гэтыя маёлікавыя пліткі зялёнага, жоўтага і карычневага колераў захавалі на працягу васьмі стагоддзяў сваю прыгажосць і свежасць.

Барыса-Глебскую (Каложскую) царкву не выпадкова называюць пазмай у камені, напісанай гродзенскімі дойлідзямі. Агульнапрызнана, што будаўнікі Гродна стварылі ў XII стагоддзі самабытную архітэктурную школу і тым самым унеслі свой уклад у агульную скарбніцу стараўскай культуры.

У канцы 40-х гадоў XIII стагоддзя ў Гродна было разгорнута велізарнае будаўніцтва цвярдзінцаў замка, якія ахапілі

каменным поясам таўшчыняй да трох метраў з пяццю масіўнымі вежамі тэрыторыю Замкавай гары. Ранейшая стараўска-кая крэпасць была карэнным чынам перабудавана. Узведзены на яе месцы каменны замак стаў адным з выдатных помнікаў крэпаснага дойлідства. Да нашых дзён захаваліся рэшткі ўзведзеных на рубяжы XIV — XV стагоддзяў магутных некалі каменных сценаў, якія супрацьстаялі ў свой час націску нямецкіх рыцараў.

У 1569 годзе горад Гродна ўвайшоў у склад Рэчы Паспалітай. Да гэтага часу замак Вітаўта быў напўразбураны. Таму польскі кароль Стэфан Баторый, які вырашыў зрабіць Гродна сваёй рэзідэнцыяй, падвергнуў замак карэннай перабудове.

Пануючае становішча ў параднай каралеўскай рэзідэнцыі заняў палац, узведзены ў формах архітэктуры Адраджэння. Ён быў пабудаваны па праекту італьянскага архітэктара Скота з Пармы.

Спалучэнне магутнай сістэмы абарончых умацаванняў (крэпасныя сцены і вежы, глыбокія канавы) з палацам, які стаў унутры, было тыповым у замкавым дойлідстве Беларусі XVI—XVII стагоддзяў.

Замкавая гара з яе архітэктурнымі помнікамі, уключаючы і размешчаную паблізу Барыса-Глебскую (Каложскую) царкву, рашэннем урада рэспублікі аб'яўлена гісторыка-археалагічным запаведнікам.

**К. КАВАЛЬСКАЯ,
М. ДЗМІТРЬЕВА.**

Вясна ў бярозавым гаі.
Фотаэцюд К. ЯКУБОВІЧА.

ЛАСІХА ВЫКРАДАЕ ЦЯЛЯ

Вяскоўцам і раней даводзілася бачыць, як на зарослых хмызняком лясных выганах побач з каровамі спакойна пасвіліся магутныя ласі. На гэты раз пастухі заўважылі ласіху, якая, наведваючыся ў стада, пачала працяўляць цікавасць да маленькай цялушачкі цёмна-бурай масці. Адночы яны ўбачылі, як бурая цялчка цёрлася мордачкай аб ласіху, а тая пшчотна аблізвала яе. Праз некаторы час сляды ласіхі і цялушкі дзеці ўбачылі далёка ад пашы ў лясных месцах. Спрабавалі адбіць палоніцу, але ласіха грозна адстойвала права маці і нікога блізка не падпускала.

Е. АНДРЭЕУ.

ДАЎНІЯ ТРАДЫЦЫІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУХНІ

Карэспандэнт Польскага агенцтва прэсы Весаў Гурніцкі, акрэдытаваны пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, у 1962—67 гадах жыў у Нью-Йорку. У серыі артыкулаў, якія друкуецца зараз у часопісе «Даакола свята», В. Гурніцкі апісвае кулуары жыцця ААН гэтак жа, як і сустрэчы, прыёмы і г. д. Не абыйшоў ён сваёй увагай і майстэрства кухараў, якія там, у Амерыцы, з'яўляюцца своеасаблівымі паўпрэдамі

нацыянальнай кухні той ці іншай краіны.

В. Гурніцкі вышэй за ўсё ставіць кухню Японіі, Маўрытаніі і Беларусі. Дэтальна апісаўшы японскія і маўрытанскія стравы, польскі журналіст пажадаў, каб алах даў доўгае жыццё маўрытанскім кухарам... А далей ён піша пра нашу кухню:

Беларускія таварышы, на жаль, не вераць у алаха, а то я памаліўся б і за іх, бо стравы, якія яны сервіруюць

на сваім штогадовым прыёме, нязменна штурхае мяне ў бяздонне містыкі. Гутарка пойдзе пра страву, нібыта не так ужо і рэдкую, хоць у Польшчы ўжо сёння амаль невядомую: пра смажанае парасё. Аднак сухасць гэтага вызначэння ні ў якой меры не выяўляе таго, што дзесяца на стала. А дзеюцца рэчы сапраўды надзвычайныя.

Перш за ўсё звяргае на сябе ўвагу антураж. Гэта слаўтая зуброўка, бо вядомая траўка расце ўсё ж такі па абодва бакі граніцы, насуперак нашай бессаромнай рэкламе; падкрэсліваю гэта тым больш, што зуброўка нейкім чынам уваходзіць у склад стравы, а не надзелена аўтаномным існаваннем. Затым — салата з вострай сырой рэпы, шчодра пасыпанай перцам і прыпраўленай кольцамі духмянай дыбулі. Нарэшце, рыжыкі. Ну, што тут яшчэ можна сказаць! Рыжыкі, замарынаваныя амаль гэтак жа, як і ў нас, толькі што з большай колькасцю прыпраў, з якіх я ўгадваю карыцу, зялёны перац, можа нават зярняткі ядлоўца, і ўжо адно гэта прымушае думаць пра іх з расчуленым замілаваннем. Бо вялікі беларускі народ здолеў і ў гэтай галіне ўзняцца да гістарычнага прагрэсу: марынаваныя рыжыкі

незадоўга да рашаючай пробы падняўнем заліваюцца алеем, зусім так, як селядзец, і падаюцца на стол у таварыстве дробна парэзанай дыбулі і вялікай колькасці націнныя пшчоткі. Рэшта — маўчок... Толькі праца сківіц і ноздраў.

А калі вока налюбуецца ўсім дадаткам — не раней — яно можа спыніцца на парасяці. Набітае сціртамі грачанай кашы, у якой смятам мільгне апетытны яблык альбо сушаны баравік з хрупкай, злёгка падрумяненай скоркай, з водарам лесу; абкладзенае зялёнымі стрэлкамі дыбулі і сардэчніку; ахутанае іскрыстай імглой добра ахалоджанай зуброўкі — гэта парасё магло б быць сімвалам прамяністага заўтрашняга дня. Я не пастойваю, каб яго зараз жа сталі вышываць на штандартах і змяшчаць у гербах, але добра было б увесь час трымаць яго ў памяці, хоць бы як прывід...

Можа, іменна ў гастронаміі варта найбольш занята культываваць даўнія традыцыі? І калі б гэта ад мяне залежала, я ўвёў бы ва ўсіх савецкіх школах абавязковыя ўрокі прыгатавання парасяці па-беларуску, хоць бы пакуль што на драўляных мадэлях...

Парады перад боем. НА ЗДЫМКУ: заслужаны трэнер СССР Ларыса БОКУН (справа), чэмпіёнка свету на фехтаванні, заслужаны майстар спорту СССР Алена БЯЛОВА-НОВІКАВА і майстар спорту СССР Людміла РУСАК.
Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

ГУМАР

Убачыўшы патак аўтамобіляў, конь махнуў хвостом на сваю будучыню.

Плаваюць рознымі стылямі, топяцца — адным.

Гардэроб замяняў ёй кніжную шафу: па сукенках, якія вісели там, яна чытала гісторыю свайго жыцця.

Хацеў сказаць новае слова ў

літаратуры, а сказаў толькі: «Дайце аванс!».

Курыцы было прыемна, што ў магазіне яе прадалі за курані.

Так многа курыў, што заўсёды адчуваў у роце смак вэнджанага языка.

Праз бездань, што аддзяляла яго ад маладосці, зубны ўрач перакінуў залаты мост.

ЭКСПЕДЫЦЫЯ ЗА МАМАНТАМІ

Невялікі атрад спецыялістаў пабываў у нізоўі ракі Бералёх, што ў Якуціі. Мэта — абследаваць так званыя мамантавыя могільнікі: тоўшчы скаванага вечнай мерзлатой грунту, які звыш дзесяці тысяч год назад стаў апошнім прытулкам для гіганцкіх жывёлін.

І вось засталіся ззаду дні і ночы напружанай працы, радасць знаходак, якія адбаўваліся ў вечнай мерзлате пры дэпамозе гідраманітора. У кабінце намесніка старшыні спецыяльнай камісіі па вывучэнню мамантаў прафесара М. Верашчагіна сабрана калекцыя біўняў, у пакоі побач няма дзе ступіць з-за мноства іншых знаходак.

Цікавая гэта была жывёліна — мамант, — гаворыць Мікалай Кузьміч. — Яго можна назваць індыкатарам чацвярцінага перыяду. Там, дзе знайшоў шкілет маманта, шукай сляды яго пастаянных спадарожнікаў: коней, пячорных ільвоў, валасатых насарагаў, гіганцкіх і высакародных аленяў. Мне заўсёды ўяўлялася, што загадка вымірання мамантаў як віду можа быць вырашана іменна на поўначы. Чаму? Таму што ў іншых раёнах Зямлі гэту жывёліну фактычна знішчыў палеанталогічны чалавек...

Што ж удалося ўстанавіць пасля раскопак на рацэ Бералёх?

— Перш за ўсё, — гаворыць прафесар, — клімат тут у тыя далёкія гады быў куды больш суровы, чым цяпер: у «косценосным» гарызонце мы не знайшлі пнёў, сталаў дрэў. Але не толькі холад загубіў жывёлін, бо маманты сустракалі яго падрыхтаванымі.

Мяняўся ландшафт Зямлі... На месцы стэпаў і тундрастэпаў з'яўляліся лясы. Велізарныя прасторы падаўляла сваёй веліччу тайга. Стэпавыя жывёліны, якія мірыліся з мерзлатой, былі бяссільнымі перад снежнымі заносамі, імклівымі паводкамі.

Разгядка гібелі абасобленага стада мамантаў, у якім пераважалі самкі і жывёлы-падлеткі, а таксама і іншых статаў ляжыць, на думку вучонага, ва ўдакладненні перш за ўсё геалагічных уяўленняў аб перабудове аблічча велізарных паўночнасібірскага раўнін. Групы звяроў, відаў, былі захоплены вясенне-летнімі паводкамі на нізкіх «бляхападобных» узвышшах і тут гінулі ад голоду, хвароб, ад хуткай халоднай вады (магчыма, якраз у гэты час адбылося падняцце вод Сусветнага акіяна).

Вядома, што сярод многіх гіпотэз, якія тлумачаць гібель мамантаў, ёсць і касмічная. Згодна з ёй, іншапланетнае цела — астероід — у ледніковы перыяд упала ў воды Ціхага акіяна. Звышгіганцкая хваля, пераканаваная праз Гімалаі і Цэнтральную Азію, адкінула жывёлін, у тым ліку і мамантаў, з мангольскіх стэпаў далёка на поўнач, пахаваючы іх у вечнай мерзлаце.

Тэорыя, здагадак, гіпотэз многа. І Мікалай Кузьміч падкрэслівае, што яго вывады тлумачаць не знікненне мамантаў як віду, а толькі гібель асобных папуляцый. Да таго ж даследаванні яшчэ не закончаны. Сёлета яны будуць працягнуты.

В. ШМЫГАНОЎСкі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-03-15, 33-15-15
39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 428.